

AGNIESZKA LEWICKA-ZELENT

Opinie słuchaczy studiów podyplomowych na temat nauczania na odległość

Opinions of Post-Graduate Students on Distance Education

Doktor habilitowany, profesor nadzwyczajny, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Pedagogiki i Psychologii, Instytut Pedagogiki, Zakład Pedagogiki Resocjalizacyjnej, Polska

Streszczenie

Zmiany cywilizacyjne wymuszają modyfikacje w wielu sferach funkcjonowania człowieka, w tym w tej dotyczącej edukacji. Tradycyjne metody nauczania coraz częściej wypierane są przez nowoczesne technologie informatyczno-komunikacyjne. Coraz większą przychylność zyskuje nauczanie na odległość, które wydaje się tym bardziej cenne w przypadku osób pracujących, a pragnących doskonalić swoje umiejętności nabyte podczas studiów. Dlatego celem badania własnego było poznanie opinii słuchaczy studiów podyplomowych na temat kształcenia online. Przebadano 60 słuchaczy kończących naukę. Wypowiedzieli się oni na temat tego, jakie zalety i mankamenty dostrzegają w takiej metodzie nauczania.

Słowa kluczowe: nauczanie na odległość, student, studia podyplomowe, zalety, wady

Abstract

Civilizational changes induce alterations in many spheres of human functioning, including the one relating to education. Traditional teaching methods are being increasingly replaced by modern information and communication technologies. Distance education is becoming greatly favoured, as it is valuable especially for working individuals who desire to improve their abilities acquired during the studies. Therefore, the aim of author's own research was to find out the opinions of post-graduate students about e-learning. Sixty (60) students currently finishing their studies have been examined. They expressed their opinions on advantages and shortcomings of such an educational method.

Keywords: distance education, student, post-graduate study, advantages disadvantages

---

Wstęp

Uczelnie wyższe podążają za potrzebami i oczekiwaniami swoich studentów, co wiąże się m.in. z coraz częstszym nauczaniem na odległość. Smal (2009,

s. 105) definiuje e-learning właśnie jako „nauczanie na odległość z wykorzystaniem technik komputerowych i Internatu, wspomaganie dydaktyki za pomocą komputerów osobistych, CDROM-u i Internetu”. Oznacza to, że nauczanie na odległość spełnia dwa podstawowe kryteria. Po pierwsze, kontakt nauczyciela z uczniem odbywa się w sposób pośredni, a po drugie – osoba kształcąca się korzysta z materiałów wizualnych i dźwiękowych, które przygotowuje wykładowca. Taki sposób nauczania posiada zalety, ale i wady.

Kozłowska (2017, s. 41) podaje różnorodne korzyści zarówno dla studenta, jak i wykładowcy. Podkreśla np. możliwość uczenia się w dowolnym czasie, dostęp do kształcenia na poziomie wyższym dla osób chorych i niepełnosprawnych, dostosowanie tempa pracy i przygotowania materiałów e-learningowych do indywidualnych potrzeb obu stron tej interakcji edukacyjnej. Niemniej dostrzega, że wykładowca poświęca wiele czasu na opracowanie i testowanie platformy internetowej, a student musi wykazywać się wysokim poziomem samodyscypliny i motywacji do samodzielnego wykonywania zadań.

Podstawy metodologii badań własnych

Większość badań dotyczących nauczania na odległość realizowanych jest z udziałem słuchaczy I i II poziomu kształcenia akademickiego. W badaniu własnym postanowiono sprawdzić, jakie poglądy mają słuchacze studiów podyplomowych na temat kształcenia e-learningowego. Dlatego w 2018 r. badaniu poddano 60 słuchaczy – aktywnych zawodowo nauczycieli – którzy podjęli trud doskonalenia swoich kompetencji zawodowych na studiach podyplomowych. Wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego. Badani mieli okazję podzielić się swoimi opiniami dzięki wypełnieniu kwestionariusza ankiety własnej konstrukcji (kobiety stanowiły 61% próby, średnia wieku wyniosła 42 lata i 8 miesięcy). Na podstawie uzyskanych wyników możliwe było udzielenie odpowiedzi na następujące pytania szczegółowe:

- W jaki sposób badane osoby rozumieją pojęcie *nauczanie na odległość*?
- Które formy zajęć prowadzone w e-learningu słuchacze studiów podyplomowych akceptują w największym stopniu?
- Jakie korzyści dostrzegają słuchacze studiów podyplomowych z nauczania z bezpośrednim udziałem wykładowcy i nauczania e-learningowego?
- Które z aktywności e-learningowych badane osoby uważają za najbardziej cenne w nauczaniu podyplomowym?
- Jakie mankamenty nauczania na odległość dostrzegają badane osoby?

Wyniki badań własnych

Słuchacze studiów podyplomowych, definiując pojęcie *nauczanie na odległość*, najczęściej sprowadzali je do zdalnego nauczania, e-kształcenia i e-learningu, chociaż najczęściej traktowali je w kategorii ostatniego terminu kojarzonego z edu-

kacją wyższą. Pomimo w większości trafnych odpowiedzi na pytanie „Czym jest nauczanie na odległość?” wiele osób nie potrafiło podać precyzyjnej definicji. W pierwszej wyodrębnionej grupie definicji znalazły się te, w których podkreślano nauczanie z pewnej odległości z użyciem internetu oraz nieobecność słuchacza na zajęciach na uczelni, a tym samym brak bezpośredniego kontaktu z nauczycielem („Polega na nauczaniu kogoś kto znajduje się w pewnej odległości od osoby uczącej, przez komputer”). Drugą grupę definicji utworzono na podstawie dodatkowych wyjaśnień studentów, w jaki sposób rozumieją wskazane pojęcie. Tutaj eksponowano: samodzielną naukę w domu, wykonywanie określonych zadań przez internet, udostępnianie materiałów do wykonania drogą elektroniczną, kontrolę działań ucznia przez nauczyciela na odległość, szukanie wiedzy w internecie i wspomagane nauczanie. Niektóre osoby zwróciły również uwagę na zalety lub wady uczenia się na odległość („To nauczanie przez Internet przy użyciu aplikacji, ograniczające poznanie i socjalizację”, „Jest to nauczanie systematyczne i sumienne”, „Kierowanie jakimś zainteresowaniem ucznia”). Uzyskane odpowiedzi stanowią prawdopodobnie efekt osobistych doświadczeń słuchaczy w zakresie nauczania na odległość. Aczkolwiek zwraca uwagę to, że tylko cztery osoby dostrzegają możliwość korzystania z telefonów, a pozostałe są przekonane, że to komputer jest obligatoryjnym sprzętem w tej metodzie. Do refleksji skłania także stwierdzenie, że nauczanie na odległość polega na wyszukiwaniu wiadomości w sieci. Ten skrót myślowy nasuwa pewne pytanie. Czy chodzi o pobieranie przez słuchaczy materiałów wskazanych przez nauczyciela, czy o gotowe odpowiedzi do zadań i pytań zamieszczonych na platformie?

Wszyscy badani podczas obecnie realizowanych studiów korzystają z platformy Moodle. Ponadto 45% z nich uczyło się wcześniej na studiach magisterskich lub licencjackich z wykorzystaniem narzędzi do nauczania na odległość, 38% zdobywało nowe kwalifikacje i rozwijało swoje kompetencje zawodowe przez internet w ramach szkoleń i kursów, a 17% uzyskało świadectwo ukończenia innych studiów podyplomowych aniżeli dotychczasowe.

Badane osoby zostały poproszone o wybranie formy nauczania najbardziej odpowiadającej im i zaspokajającej ich potrzeby w maksymalnym stopniu. Okazuje się, że ponad połowa badanych słuchaczy (55%) preferuje metodę nauczania mieszanego, tzn. łączenia nauki w formie stacjonarnej i e-learningowej, a 40% słuchaczy opowiada się jedynie za kształceniem podyplomowym w formie stacjonarnej. Jedynie trzy osoby (5%) chciałyby uzupełniać swoje kwalifikacje bez bezpośredniego kontaktu z nauczycielami.

Kolejne pytanie powiązane było z poprzednim i dotyczyło formy zajęć, którą popierają w nauczaniu na odległość (tab. 1).

Tabela 1. Preferowana forma zajęć online na studiach podyplomowych

Forma zajęć	N	%
Wykłady	39	65,0
ćwiczenia o charakterze teoretycznym	3	5,0
konwersatoria	0	0,0
konsultacje	10	16,7
seminarium	2	3,3
zaliczenie lub egzamin	4	6,7
odrabianie wszystkich zajęć	6	10,0
zajęcia na których są pokazy zdjęć i filmów	4	6,7
zajęcia dodatkowe	5	8,3
żadna forma	3	5,0

* Wyniki nie sumują się do 100%, gdyż badani mogli udzielić więcej niż 1 odpowiedź.

Źródło: opracowanie własne.

Badani słuchacze studiów podyplomowych najbardziej popierają nauczanie na odległość w przypadku wykładów (65%), a zupełnie odrzucają taką możliwość w aspekcie: praktycznych ćwiczeń, konwersatorium i laboratorium. 17% z nich chętnie skorzystałoby z konsultacji online, a 10% uważa, że taka metoda nauczania sprawdza się w sytuacji, gdy z różnych względów trzeba odrabiać zaległe zajęcia. Pięć osób chciałoby w ten sposób skorzystać z wiedzy dodatkowej zdalnie przekazywanej przez nauczyciela. Ponadto pojedyncze osoby twierdzą, że nauczanie na odległość ma swoje uzasadnienie podczas seminarium oraz zajęć, na których nauczyciel prezentuje zdjęcia i filmy. Trzy osoby konsekwentnie były przekonane, że kształcenie online nie jest dobrym sposobem na zdobywanie nowej wiedzy i utrwalanie tej posiadanej.

Badani studenci mieli możliwość wypowiedzenia się na temat tego, w jakim stopniu chcieliby uczestniczyć w wykładach prowadzonych metodą wideokonferencji i takich, które zostały wcześniej nagrane przez nauczyciela w postaci dźwiękowej. Ich poglądy były podzielone w tym zakresie, gdyż średnia ocen dla obu form była zbliżona (odpowiednio: 3,15 i 3,5 w skali 5-stopniowej). Jednakże 24 osoby podały argumenty przekonujące je do wideokonferencji, a jedynie 11 osób – do odsłuchania nagrań. Osoby, które chciałyby uczestniczyć w wykładzie prowadzonym na żywo przez internet podkreślały, że: jest to forma aktywizująca, słuchacz intensywnie skupia się na przekazywanych treściach i jest silnie zmotywowany do nauki, może zadawać pytania nauczycielowi i dyskutować z nim, uczy się punktualności, utrzymuje bezpośredni kontakt z nauczycielem (np. kontakt wzrokowy, gesty) (najczęstsza odpowiedź). Natomiast osoby preferujące odsłuchanie nagrań twierdziły, że w każdej chwili można: kilkakrotnie odtworzyć wykład i powtórzyć materiał (najczęstsza odpowiedź), zapoznać się z materiałem w czasie wolnym, uczyć się w sposób bardziej relaksacyjny oraz wykonywać kilka czynności jednocześnie i wysłuchać nagrań w różnych miejscach (np. przez telefon w podróży). Podsumowując, można zatem stwierdzić, że

obie zaproponowane formy wykładu online mają swoich zwolenników i przeciwników, co podyktowane jest ich indywidualnymi potrzebami i warunkami do nauki.

W kolejnym pytaniu słuchacze ocenili poszczególne aktywności online na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało ocenę negatywną, a 5 – celującą (tab. 2).

Tabela 2. Ocena poszczególnych aktywności online

Aktywność	M	R
Przesyłanie materiałów	4,5	1
wykład	2,9	5
ćwiczenia opisowe do wykonania	3,3	4
test końcowy/zaliczenie	3,4	3
zadania testowe do wykonania	4,1	2
chat	1,9	6

Źródło: opracowanie własne.

Pomimo przeciętnych ocen, jakie słuchacze studiów podyplomowych wystawili wykładom online, okazuje się, że preferują oni inne aktywności. W największym stopniu popierają przesyłanie materiałów przez internet oraz wykonywanie zadań testowych. Mniej już podobają się im ćwiczenia opisowe i zaliczenia online. Za najmniej użyteczne uznali wykłady w tej formie i chat, z którego i tak korzystają w grupie studenckiej, a niekoniecznie dostrzegają jego walory w kontakcie z nauczycielem.

Badani wskazali na zalety bezpośredniego kontaktu z wykładowcą. Ich oceny świadczą o tym, że najważniejsze są dla nich: możliwość zadawania pytań wykładowcy (30%), kontakt z nim (23%) i możliwość poznania go osobiście (17%) („Dowiem się, jak wykładowca traktuje swój przedmiot”, „W bezpośrednich relacjach kształtują się pewne cechy, np. empatia, bliskość, akceptacja”, „Ważna jest możliwość doprecyzowania szczegółów i wyjaśnienia subtelnych różnic”). Natomiast równie istotne jest dla nich zdobycie pogłębionej, szczegółowej wiedzy na zajęciach (15%). Kilka osób podkreśliło także, że mogą wyrażać swoje opinie na różne tematy (8%) i szybciej przyswajają omawiany materiał niż formie elektronicznej (2%).

Na zakończenie ankiety słuchacze studiów podyplomowych swobodnie wypowiedzieli się na temat dostrzeganych przez nich zalet i mankamentów nauczania na odległość. Uzyskane odpowiedzi zamieszczono w tab. 3.

Badani słuchacze studiów podyplomowych uznali, że do e-learningu w największym stopniu przekonuje ich oszczędność czasu i finansów, które przeznaczają na studia stacjonarne i niestacjonarne. Ponadto doceniają możliwość wykonywania zadań w czasie, który dostosowują do innych obowiązków. Jednakże demotywuje ich brak bezpośredniego kontaktu z wykładowcą, a w związku z tym pozostanie z niewyjaśnionymi szczegółowo kwestiami oraz brak kontaktu z innymi słuchaczami, który buduje klimat studencki.

Tabela 3. Zalety i wady nauczania na odległość według słuchaczy studiów podyplomowych

Zalety	N	%	Wady	N	%
Dostosowanie nauki do własnego tempa	3	5,0	Brak możliwości bezpośredniego kontaktu z wykładowcą	9	15,0
Możliwość wykonania zadań w wolnym czasie	11	18,3	Brak możliwości wyjaśnienia trudnych kwestii	8	13,3
Możliwość powrotu do materiału	5	8,3	Konieczny dostęp do internetu	5	8,3
Obniżenie kosztów kształcenia (dojazdy, noclegi)	10	16,7	Brak ćwiczeń w przestrzeni rzeczywistej	3	5,0
Oszczędność czasu wolnego	16	26,7	Brak możliwości kontaktu z kolegami (brak atmosfery uczelni)	8	13,3
Gotowy materiał do opanowania (jednakowy dla wszystkich)	5	8,3	Student musi być systematyczny i zmotywowany	4	6,7
Ciekawsza forma od nudnych wykładów	7	11,7	Brak możliwości dyskusji	1	1,7
Dostępność dla osób chorych i niepełnosprawnych	2	3,3	Mniejsze zainteresowania omawianymi treściami	3	5,0
Możliwość odrobienia zajęć w dowolnym czasie	4	6,7	Spędzanie czasu przed komputerem (brak ruchu)	6	10,0
Mniej stresująca forma nauczania	4	6,7	Brak możliwości kształtowania kompetencji społecznych	3	5,0

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Uzyskane wyniki badań potwierdzają wcześniejsze eksploracje badawcze prowadzone m.in. przez: Kisielnickiego i Nowacką (2013) czy Zalewską (2015). Można zatem uznać, że opinie słuchaczy na temat nauczania na odległość są podobne niezależnie od: studiowanego przez nich kierunku, poziomu studiów i formy kształcenia. Dlatego uczelnie zobligowane do podejmowania działań służących zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia muszą dostosowywać sposób realizacji zajęć ze studentami do ich potrzeb. Dobrą praktyką jest więc zbieranie od nich informacji na temat ich oczekiwań w tym zakresie. Wówczas nawet grupy studentów na jednym roku mogłyby być zróżnicowane pod względem sposobu kształcenia (np. forma stacjonarna dla młodszych studentów, e-learning dla studentów pracujących, niepełnosprawnych, studiujących na dwóch kierunkach).

Literatura

- Kisielnicki, J., Nowacka, B. (2013). Modele nauczania e-learningowego i ich ocena. Analiza porównawcza na przykładzie PJWSTK i Uczelni Łazarzkiego. W: L. Banachowski (red.), *Postępy e-edukacji* (s. 41–52). Warszawa: Wyd. PJWSTK.
- Kozłowska, J. (2017). E-learning jako forma doskonalenia studentów uczelni wyższych. *Rynek – Społeczeństwo – Kultura*, 1, 41–48.
- Smal, T. (2009). Nauczanie na odległość (e-learning). *Zeszyty Naukowe WSOWL*, 3, 105–114.
- Zalewska, E. (2015). *Jakość kursów e-learning*. Pobrane z: www.dspace.uni.lodz.pl (20.04.2018).